

**Fəzail
İsmayıl
Böyükkişi**

(əvvəli ötən sayımızda)

Belə ki, XX əsrin əvvəlində yaranan ekstaesionizm, surrealizm, tovizm, kufizm və başqa modern cərəyanlar öz təsirini həm sovet təsviri sənətində, o cümlədən Azərbaycan təsviri sənətində göstərmişdir. Bu cərəyanların müsbət tərəfləri Azərbaycan təsviri sənətini zənginləşdirmişdi. Sərbəst ideyalar formaların sərbəst ifadəsi yeni fəlsəfi fikirlər, texnikanın, elmin, estetik əsasların inkişafı özünü göstərmişdi. Bunlarla yanaşı realizm üslubu öz mövqeyini əsasən qoruyub saxlamışdı və əsasən Rais Rəsulzadə realizm üslubunda əsərlər çəkməyə üstünlük verir. Bununla yanaşı ekstrisyonizmin neorealizmin, sovizmin cərəyanları da yaradıcılığında öz təsirini göstərmişdir. Onun həmin üslublarda yaratdığı ayrı-ayrı əsərləri də mövcuddur, Vətəni sonsuz dərəcədə sevən rəssam onu qarış-qarış gəzmiş, onun ayrı-ayrı bölgələrinə aid Abşeron yarmadasında qədim İçəri şəhərə, Qala kəndinə, Şüvəlanə, Mərdəkənə, Buzovnanaya, Bilgəhə, Fatmaiyə, Novxaniyə, Pırşaqaya, Lökbatana, Azərbaycanın bölgələrinə - Qarabağa, Kəpəzə, Hacıkəndə, Qubaya, Qusara, Naxçıvana, Şəkiyə, Gədəbəyə, Göycəkəndə, Oğuzə, Qəbələyə, Toğanaya, Lənkərənə, Lerikə, Talış dağlarına, Şah dağına, Kür-Araz çaylarına aid çoxlu mənzərə rəsmləri, habelə Azərbaycanın

Siz ey mənim sevdiklərim, siz ey məni sevanlar, Qeyrətli ana-bacilar, igid, ərlər, ərənlər. Sizlərsiniz qəlbimin atəşi, odu, alovu, Sizlərsiz ilham köhlənim gəlməzdi cılovu.

Rəssamlıq, şairliklə əkiz qardaş olduğundan həmin illərdə qələmə aldığım "Nə-nəmli günlərim" poemasının bir bəndində şairlər, o biri bəndində sə rəssamlar haqqında bunları söyləmişəm:

**Şairlər ölümə ölüm demir ki?!
Çəkdiyi əzabə zülüm demir ki?!
Nədən pərişansan könlüm demir ki?!
Şairlər ölünə söz dərib ölür,
Şairlər ölümü ötürüb ölür.**

Rəssam dostum duy heyreti gözümde,
Qeyrəti, saf niyyəti gözümde.

Belə olmasın, hələ belə sən,
Vətənin gülmür ki, sən də güləsən.

Yaxud həmin vaxt bir dördlüyümdə dağlara sərdiyim Vətən dərdimi belə cəmləmişəm:

**Dolandım dağları dərdim azalsın,
Dərdimin üstünə dərd dərdi dağlar.
Dərdimi dağlara sərdim azalsın,
Dərdlərim kök atıb cücərdi dağlar.**

Tələbək illərimdə tələbələrle görüşə gələn şairlərin Vətən dərdlərini üzdən tərənüm etdiyini görüb "Ömrümü" qezəlimdə belə demişəm:

Düşündükcə dərindən Vətən

Belkə də ürəyim partladı Vətən.

Övladlarıma həsr etdiyim "Onsuz da" şeirimdə Vətən həsrətimin vüsala çevriləcəyi anlardakı sevincimi belə dilə gətirirəm.

**...Bir məclis qurduram Araz boyunda,
Araz sevinməyib, Araz neyləsin.
Elə çağlayaram nəvə toyunda,
Yerlər də, göylər də əhsən söyləsin.**

**Allah! Ayrılmayım kaş o anımdan,
Könlümə nə gözəl duyğular gəlir.
Bax onda ruhumu ayır canımdan,
Onsuz da bu dünyanın mənə dar gəlir.**

Hələlik ikiyə bölünmüş Vətənim Azərbaycan bütövləşib bütöv

Şairin topu yox, topxanası yox,
Almaz, qızıl dolu bir binası yox,
Cənnət behiştədir, nir anası,
Şairi heç sayan olmur dünyada,
Şairə heç həyan olmur dünyada.

Əzablardan şair qəlbi inləyir,
Şairliyini qadir Allah dinləyir,
Açgöz varlıları dollar çinləyir,
Şairi heç sayan olmur dünyada,
Şairə heç həyan olmur dünyada...

Hələ çox-çox əvvəllərdə Rais bəyin üsyankar ruhlu "Gizlində" rəsmindən təsirlənərək yazdığım "İstərəm" şeirim son bəndini belə xatırlayıram:

**Bu yazını Azərbaycanın əməkdar rəssamı
Rais Azər oğlu Rəsulzadənin anadan olmasının
75 illiyinə həsr edirəm**

Məhəmməd Əmin yadigarı...

Belə-belə rəsmlərin təsiri ilə çox şeirlər qələmə almışam. Əfsus ki, belə şeirləri həvəslə dinləyənlər çox olsa da, amma elə şeirləri yazan şairlərin tərəfini cəmiyyətdə tutan kəslər yoxdur, yaxud da şair öz tərəfdarlarına rast gəlmir...

Belə-belə Vətən şeirləri yazdığım və sayılmadığım bir vaxtda (bu haqda "Hamı məndən üz döndərüb, tək Allahdan sayı" şeirimdə kimlər tərəfindən nə üçün sayılmadığım haqqında ətraflı danışmışam) böyük Məhəmməd Əmin bəyin dühasının işığında xoşbəxt taleyim məni Rais bəylə görüşdürdü. Çox çəkmədi ki, onun bütöv, kamil, alicənab, xeyirxah, təvəzökar insan və bənzərsiz özünəməxsus rəssam olduğunu Əmin bəyin yeganə yadigarının ona layiq varis olduğunu anladım...

görməli şəxsiyyətlərinin Hüseyin Hüseyinovun, M.F.Axundovun, Səməd Vurğunun, M.Ə.Rəsulzadəni və digərlərinin portretlərini çəkmişdir.

Rais bəy ali, necib, bütün insani keyfiyyətləri özündə cəmləyən, insanlığın fədaisi şeiri, sənəti yüksək tutan bir insandır. Onun ən çox sevdiyi şeirlər insanlığı tərənüm edən və Vətən dərdlərimizlə bağlı şeirlərdir. Yeri gəldikcə mən də belə şeirlərimdən Rais bəylə söhbətlərimdə deyirəm. İndi həmin şeirlərimi oxucuların da diqqətinə çatdırıram. Gənclik illərində belə fədakar insanları bir şeirimdə belə tərənüm etmişəm:

**Çəksən donuq şəriyyəti gözümde,
Qəlbim parçalanar, könlüm ovular,
Hər nə yazsam qapılardan qovular.
Əsl şair də, rəssam da Vətəninin aşıqıdır.**

Bu haqda da hələ ilk dəfə yazdığım şeirlərimdə belə demişəm:

**Şairə hər şeydən Vətən şirindir,
Özü də heç bilmir nədən şirindir.**

Yaxud da dərli-qəmli mükəddər görkəmim haqqında özümə belə təsəlli vermişəm.

nim Azərbaycanı,
Çırpıb parçalar o tay, bu taya
Araz ömrümü.

**Şəhriyarı axtarıram gördüm deyən olmayır,
De necə bəyənəsin müftəxor,
yaramaz ömrümü.**

Həmin dövrdə nisgilli Vətənə yazdığım "Vətən" şeirim bir bəndində yaralı Vətənimin hicranının vüsala çevriləcəyi anıdakı sevincimi də belə dilə gətirmişəm:

**Kim oldu inamın, nə oldu səcdən,
Satqınlar dizini qatladı Vətən.
Vüsala yətən günü sevincdən,**

Azərbaycan olmadığından onun tərcümanı olan şairini sayan tapılmadığı barədə belə deyirəm:

**Vətən büsbütün yağmalanarsa,
Ələbətə sayılmaz Vətən şairi.
Vətən yadlar üçün doğmalanarsa,
Yağlanar, buğlanar gödən şairim.**

Yaxud "Şairi heç sayan olmur dünyada" şeirimdə hələ də şairliyin nə demək olduğunu anlamayanların günü-gündən çoxaldığını görüb bu haqda belə söyləyirəm:

**...Qəlbi dan yerinin şehi olsa da,
Ruhu dağ döşünün mehi olsa da,
Dünyada əbədi sözü qalsa da,
Şairi heç sayan olmur dünyada.
Şairə heç həyan olmur dünyada.**

**Varlığı xoş ümid, təsəllidirsə,
Bir anı zamanın yüz illidirsə,
Nizami, Nəsimi, Füzulidirsə,
Şairi heç sayan olmur dünyada.
Şairə heç həyan olmur dünyada.**

**Dörd divarı çat dar daxması var,
Nisyə dəftərindən şor loxması var,
Qudurğan görəndə danıxması var,
Şairi heç sayan olmur dünyada,
Şairə heç həyan olmur dünyada.**

**...Azərbaycan siri-xudayam qovununda,
Uduzmaram bu siyasət oyununda,
Gəzdirdiyin nə minnətdir boyununda,
Onu tutub yerə vurmaq istərəm,
Səni-sənə tanıtdırmaq istərəm,
Səni-sənə ovuşdurmaq istərəm!
Səni-sənə qovuşdurmaq istərəm!**

Belə-belə rəsmlərin təsiri ilə çox şeirlər qələmə almışam. Əfsus ki, belə şeirləri həvəslə dinləyənlər çox olsa da, amma elə şeirləri yazan şairlərin tərəfini cəmiyyətdə tutan kəslər yoxdur, yaxud da şair öz tərəfdarlarına rast gəlmir...

Belə-belə Vətən şeirləri yazdığım və sayılmadığım bir vaxtda (bu haqda "Hamı məndən üz döndərüb, tək Allahdan sayı" şeirimdə kimlər tərəfindən nə üçün sayılmadığım haqqında ətraflı danışmışam) böyük Məhəmməd Əmin bəyin dühasının işığında xoşbəxt taleyim məni Rais bəylə görüşdürdü. Çox çəkmədi ki, onun bütöv, kamil, alicənab, xeyirxah, təvəzökar insan və bənzərsiz özünəməxsus rəssam olduğunu Əmin bəyin yeganə yadigarının ona layiq varis olduğunu anladım.

(ardı gələn sayımızda)